

Česko zpívá koledy

Přijďte si s námi zazpívat vánoční koledy.
Podívejte se na mapu Olomouckého kraje,
kde všude se sejdou lidé, aby společně prožili
chvíle pospolitosti a přátelské atmosféry.

Dnes v 18.00

Jaké koledy se budou zpívat
po celém Česku:

- Nesem vám noviny
- Narodil se Kristus Pán
- Půjdeme spolu do Betléma
- Den přeslavný jest k nám přišel
- Pásli ovce valaši
- Vánoce, Vánoce přicházejí

Autory vánočních koled lze dohledat jen stěží

První písň k Vánocům podle legendy složil zakladatel františkánského řádu František z Assisi. Skladby lidé zpívali především v kostelech

KRISTÝNA KOVÁŘÍKOVÁ
KAMIL POLKO

Olovoucký kraj – Bez koled by to nebyly ty pravé Vánoce. Probouzí v nás sváteční náladu, hladí nás po duši a navozují přijemnou adventní atmosféru. Odkud se však vzala třeba písň Tichá noc, Narodil se Kristus Pán nebo odkud vlastně koleda pochází?

Slovo koleda souvisí s latinským kalenda, což znamená první den v měsíci. Je to výraz pro zvykově obřadní aktivitu spojenou se zpěvem a hudbou. Zpravidla se při ní přálo někomu štěstí. Slovem koleda se rozumí písň i samotný zpěv, dar, který koledník dostává za své přání, a dobu, kdy se chodí koledovat. Jedno z hlavních období koledování je pak od Štědrého dne do Tří králů. V češtině koleda postupně nabyla zejména hudební významu, dnes se jím rozumí hlavně vánoční písň.

První vánoční písň

Za první koledu vděčíme řádu františkánů. Konkrétně jeho zakladateli Františkovi z Assisi, který je podle legendy autorem první z nich.

Vánoční písň náboženského charakteru se zpravidla zpívaly v kostelech a chrámech, později je však začališířit potulní umělci, hrály se na trzích, v hostincích, po chalupách, ale i v klášterech a v domech bohatých měšťanů a šlechticů. Koledovali zejména mládenci, dívky a děti, což se později stalo pravidlem. Hlavní koledování bylo spojeno s nástupem nového roku, u starých Slovanů pak se sluhovarem a návratem jara.

V českých zemích se tradi-

The image shows musical scores for several traditional Christmas carols:

- My tři králové jdeme k vám**: Melody in G major, lyrics in Czech.
- NESEM VÁM NOVINY**: Melody in C major, lyrics in Czech.
- PŮJDEM SPOLU DO BETLÉMA**: Melody in D major, lyrics in Czech.
- Narodil se Kristus Pán**: Melody in G major, lyrics in Czech.
- PÁSLI OVCE VALAŠI**: Melody in G major, lyrics in Czech.

TEXTY. Slova jednotlivých koled se děti učí už od malé. Tradují se z generace na generaci. Zjistit autora je ovšem složité. Foto: repro Deník

Ó, svatá dobo vánoční

Ó, svatá dobo vánoční:
kdy v temné chvíli půlnocní
se Betlém náhle v záři stkvěl,
že narodil se Spasitel;
a zpěv a ples tu zaznívá,
že vyšla hvězda zářivá.
Ó, světlo lásky přestvkvělé
nám s nebe nesou andělé,
a míru blaha líbá květ,

že zlatá záře líbá svět,
že svět se v slasti rozepěl:
„Nám narodil se Spasitel!“
Ó, září světlo lásky té,
jež nesou s nebe andělé,
a padni v srdeci lidem všem,
ať blahý mír nám údělem;
nuž pějme, jali hluboce:
„Ó, svaté, blahé Vánoce!“

ce drží od 14. století, a to nejen na počest Kristova narození, ale i na zjevení betlémské hvězdy, svátek Tří králů 6. ledna, na sv. Martina 11. lis-

topadu, sv. Kateřiny 25. listopadu, na Štěpána 26. prosince nebo i na Hromnice 2. února. Příležitostí byla celá řada, zahovala se však jen malá část.

Tichá noc, svatá noc,
v kteréž se nám dnes všem
narodil Spasitel náš,
jenž jest pravý Bůh a Pán náš.
Hle! anděl do Betléma zve,
slyše a zaplesejme.
Tichá noc, svatá noc,
jež Božské lásky moc,
bídňich nás dnes oblažila,

nebe získat nám ráčila.
Andělova nechť dle slova
všecko ať chválí Boha.
Tichá noc, svatá noc,
radostná událost,
světu spásy, stala se dnes,
Kristus na zem s nebe se snes.
Anděl prozpravují
a lidé ať se radují.

v Rakousku vlastně jako náhradní program.

Varhaník Franz Xaver Gruber totiž právě před koncertem zjistil, že varhany jsou

Od kdy se v období Vánoc zpívají koledy?

Tradice sahá pravděpodobně až do předkřesťanských dob. Podle jedné teorie se předpokládá, že původně byl tento druh lidové písni určen k obřadům zimního slunovratu. Teprve později pod narůstajícím vlivem křesťanství začaly oslavovat narození Krista a základními motivy se staly radosná novina, buzení pastýřů a pouť tří králů do Betléma. Navíc koledy vždy obsahovaly přání všeho dobrého, zdraví, štěstí, úrody, dostatku a hojnosti. Právě za tato vyjádřená přání dostávali koledníci drobné dárky a odměny, většinou jídlo a pití.

Pásli ovce valaši

Lidová koleda, která má na Valašsku hlubokou tradici. Valaši se totiž domnívali, že právě oni jsou potomky betlémských pastýřů a byli na to patřičně hrdí. Podle Lukášova evangelia byli pastýři první, kdo se dozvěděl o narození spasitele. Stalo se tak, když se v noci střídalí při pasení ovcí. Proto jsou v koledách pastýři bráni jako prostředníci mezi andělem, božskou rodinou a ostatním lidem.

Narodil se Kristus Pán

Původně husitská vánoční písň vznikla v 15. století. Její nejstarší notové zápis se objevil ve Franusově kancionálu z roku 1505 a v Graduálu Českého muzea stříbra v Kutné Hoře. Sestislokou koledu si v českých zemích chtělo zpívat i německé obyvatelstvo, a proto kolem roku 1520 vznikla německá verze Freudrich Erd' und Sternenwelt.

Zápis skladby Narodil se Kristus Pán z přelomu 15. a 16. století Foto: cantica.kh.cz

Kdy se objevily české lidové koledy?

V období předhusitské Prahy chodil po koledě skoro každý obyvatel města včetně kněží. Donedávna se zachovávala koleda komínků či popelářů. Známá je obchůzka slovenských dráteníků, jež prodávali miniatury betlému z drátů. Také se tímto způsobem řešila část platu zaměstnancům. Dostávali od zaměstnavatelského část celoroční odměny jako koledu, především šlo o pastvě a chasu. Původně chodili koledovat dospělí a za peníze se opijeli. Později se koleda přeměnila na obchůzky dětí, hlavně z chudých rodin. Nebyly odmítány, protože o Vánocích je zvykem obdarovávat.

Vánoce, Vánoce přicházejí

Autory skladby jsou skladatel Jaromír Vomáčka a textař Zdeněk Borovec. Původní nahrávka vznikla v roce 1962 a zpívala ji zpěvačka Magda Hrnčířová za doprovodu skupiny Settleri. Za léta se písň dočkala několika parafrází, jedna z nich opěvovala v 70. letech kvality fotbalové legendy Antonína Panenky. Druhou nazpíval herec Lubomír Lipský a později nahrála kapela Divokej Bill.

porouchané. Traduje se, že jejich měchy rozkousaly myši. Jeho přítel a básník Joseph Mohr tak přinesl Gruberovi dva roky starou báseň a požádal jej, aby ji zhudebnil. Písň neměla napoprve velký ohlas, teprve při varhanním doprovodu plně vyzněla a začala se mezi lidem šířit závratným tempem. Během několika desetiletí se rozšířila doslova po celém světě. Již v roce 1839 se hrála v New Yorku. V oblibě ji měl například i pruský král.

Oblíbené Rolničky

Úspěch má i koleda Jingle Bells neboli Rolničky. Hudbu k ní složil James Lord Pierpont už v roce 1850. Český text napsal Vladimír Dvořák. Američané si ji zpívají na Vánoce i na Den díkůvzdání.

Už dnes v 18 hodin si můžete s Deníkem zapívat koledy na mnoha místech po celé České republice během akce Česko zpívá koledy. Chybět nebudoval známé koledy jako Nesem vám noviny nebo Půjdeme spolu do Betléma. Mají obrovskou tradici a zná je každé malé dítě. Přesto nevíme, komu za ně vděčíme. Zjistit autora koledy totiž není vůbec jednoduché.

Autor neznámý

U některých známých českých vánočních písni se jako autor uvádí Adam Michna z Otradovic. Napsal například krásnou koledu Chtic, aby spal. Autora většiny nejznámějších českých koled však dohledat nelze. Budě mají lidový původ, nebo byly přeloženy z původních latinských verzí, nikdo neví kdy a kým.